

SAMEN IS HET LEUKER

Na jaren van individualisme lijken we de laatste tijd weer steeds meer samen te delen en te ondernemen. Mensen zijn nou eenmaal sociale wezens. Toch vraagt journalist Caroline Buijs zich af: waar komt die omslag opeens vandaan, en zou het ook zo blijven?

'DE WERELD DRAAIT NIET OM ONS
ALS INDIVIDU. WE MOETEN HIER WAT
DELEN OM DAAR WAT TE KRIJGEN'

Naar familieverhalen luisteren: daar smulde ik als kind al van. Over 'hoe het vroeger was', toen mijn ouders nog jong waren bijvoorbeeld. Wat ik altijd mooi heb gevonden, is het verhaal van mijn ouders over hun eerste Kerst samen aan het eind van de jaren vijftig, als pasgetrouwd stel. Niet dat er iets bijzonders gebeurde die Kerst, integendeel, maar het ging erom hoe fijn ze het vonden die samen door te brengen. Gewoon met z'n tweeën dus, en niet met de hele familie. En 'de hele familie' was ook met recht een héle familie: mijn moeder had zeven broers en zussen, mijn vader elf. Toeval of niet: het moment dat mijn ouders samen Kerst vierden en zich losmaakten van de 'groep', is in de geschiedenis ook zo ongeveer het moment dat de ontzuiling en individualisering in de maatschappij langzaam in gang werd gezet. Mensen maakten steeds meer hun eigen keuzes en afwegingen, en volgden niet meer automatisch de voorschriften van de 'zuil' waar ze bij hoorden, zoals het katholicisme of socialisme.

Maar mensen blijven natuurlijk wel sociale wezens, dat zijn we al zolang we bestaan. Toen Socrates moest kiezen tussen de gifbeker of verbanning uit Athene, koos hij niet voor niets voor de gifbeker. We kunnen niet alleen overleven. Maar we zijn ook individuen; te veel samen voelt vaak ook niet fijn. Misschien ken je dat gevoel wel als je te lang niets voor jezelf hebt gedaan, en steeds bent opgetrokken met je geliefde, kind, vriendinnen of vrienden – vooral na een vakantie of een weekend weg. Ik was zelf toch ook nog iemand? Het is prettiger als je ook gezien wordt als individu, en niet steeds als 'stel' of 'gezin' of 'vriendinnengroep'. De leden van The Beatles leefden in

de ongeveer tien jaar dat ze bestonden (1960-1970) zó intens samen, dat het na die tien jaar op was. Eric Clapton beschrijft heel mooi in Martin Scorsese's documentaire *Living in the material world* wat hij dacht toen hij The Beatles voor het eerst ontmoette: "Het leek of ze als één man opereerden. Een vreemd fenomeen. Het was net of ze handelden en dachten als een gezinnetje."

ONLINE VS. OFFLINE

Ook al zijn we sinds de jaren zestig meer en meer een individualistische maatschappij geworden, de laatste jaren lijken we weer meer samen te willen delen en samen te willen ondernemen. We ruilen en lenen dat het een lieve lust is: zo leende een collega laatst haar naaimachine uit aan een vriendin, maar vergat ze de stofschaar erbij te geven. In plaats van er meteen een te kopen, kon haar vriendin nog diezelfde morgen via Peerby.nl (een site die het mogelijk maakt spullen van of aan buurtgenoten te lenen) een stofschaar in haar eigen straat lenen. Eén ding is wel duidelijk: zonder de opkomst van de social media waren al die ruil- en leensites en -apps niet van de grond gekomen. Bovendien: door alle social media zijn er in vergelijking met tien jaar geleden nu gewoon twee manieren van samenzijn: online en offline. Zo vertelde een gescheiden collega dat ze zich, als ze in haar eentje is, door social media zo veel meer verbonden voelt met de wereld. Als je aan de zaterdagkrant zit en vriendinnen delen even hun zaterdagdingetjes via een groepsapp, kan dat heel fijn zijn en voel je je vaak al minder alleen. Tegelijkertijd laat onderzoek ook weer zien dat er een donkere kant zit aan social media: mensen voelen zich eenzamer naarmate ze meer contact via Facebook hebben. ➔

SAMENWONEN

- * Gemeenschappelijk wonen wordt populairder: het aantal woongroepen in Nederland wordt momenteel op 10.000 geschat, eind jaren 90 waren het er nog zo'n 7000. "Mensen voelen zich geïsoleerd en onbehaaglijk. Ze willen kunnen meebeslissen over hun woonomgeving," zei Peter Bakker van de Federatie Gemeenschappelijk Wonen onlangs in NRC. Gemeenschappelijkwonen.nl
- * Heb je met vrienden al gedroomd over de mogelijkheid om als oudjes samen in één huis te wonen? Kijk dan deze mooie Franse film eens: 'Et si on vivait tous ensemble?' ('Al together') uit 2011, met o.a. Jane Fonda.

'VIRTUEEL SAMEN ZIJN
IS HEEL MAKKELIJK,
MAAR HET IS OOK
HEEL MAKKELIJK WEER
OVER. DAAR KRIJGEN
WE LAST VAN'

Trendanalist Christine Boland denkt dat er de komende jaren een duidelijker scheiding komt tussen fysiek samenzijn en virtueel samenzijn: "Je ziet het nu al bij de horeca ontstaan. Het succes van Kanen bij Ten Kate in Amsterdam is er een mooi voorbeeld van: een mobiel pop-uprestaurant op een markt, waar je aan een lange tafel kunt aanschuiven voor een goede maaltijd en een gezellig gesprek." Ook trendwatcher Carl Rohde denkt dat de offline samenleving de komende jaren weer aantrekkelijker wordt: "De online wereld biedt heel veel nieuwe contacten en verbanden, maar tegelijkertijd zijn al die contacten zo makkelijk 'wegklikbaar'. Je ziet de omgangsvormen al veranderen: een relatie verbreken per sms is bijvoorbeeld al normaal. Virtueel samen zijn is heel makkelijk, maar het is ook heel makkelijk weer over. Daar gaan we last van krijgen en in reactie daarop willen we weer in kleinere groepen offline samen zijn."

Daarnaast, vertelt Christine, zie je dat we aan de ene kant alles online met elkaar delen, maar dat de volgende stap is dat we dat in kleinere kring willen gaan doen. Je gaat als het ware 'ondergronds' en deelt niet meer alles met iedereen. Snapchat is daarvan een goed voorbeeld: je ziet een seconde of acht iemands foto en daarna verdwijnt-ie alweer van internet. En ook Instagram heeft niet voor niets een nieuwe functie: je kunt nu een foto ook rechtstreeks aan iemand laten zien, zonder dat iedereen meekijkt.

KLEINE CIRKELS

Maar hoe gaat onze 'offline' samenleving er de komende tien jaar dan uitzien? Blijven we spullen delen? Zoeken we elkaar meer op? Gaan we misschien zelfs onze huizen delen? Christine

Boland durft daar volmondig ja op te zeggen. "De wereld wordt platter en transparanter, en die transparantie heeft ook als effect dat we steeds meer doorzien hoe we in sommige dingen voor de gek worden gehouden. Biologische eieren blijken niet altijd biologisch te zijn, we worden bespioneerd door Amerika – er zijn ons als consument wel wat illusies ontnomen. Bovendien zijn er door de crisis nogal wat onzekerheden bij gekomen. Wat je dan ziet, is dat we behoefte krijgen aan kleine cirkels van vertrouwen en kleine cirkels van samenzijn." Zelf merk ik het ook: ik besteed bijvoorbeeld meer aandacht aan mijn buurt dan vijf jaar geleden. Ik heb me opgegeven voor een gezamenlijke moestuin, en af en toe fiets ik naar een adresje een paar straten verderop om via Thuisafgehaald.nl een maaltijd te kopen. Die deeleconomie staat nog maar aan het begin, denkt Christine: mensen krijgen de smaak net een beetje te pakken. En delen hoeft natuurlijk niet alleen materieel te zijn; immaterieel kan ook. "We zijn een beetje doorgeschoten in onze hang naar succes, van alles sneller en beter willen. Ik denk dat de trend doorzet dat we juist de tijd willen nemen voor dingen en betekenis willen zoeken." Die betekenis kun je voor jezelf zoeken, maar het krijgt wel een gouden randje als je dat ook voor een ander doet, denkt Christine. "Bij mij aan de overkant wonen drie dames van boven de tachtig, en soms ga ik even bij ze langs. Als ik daar een uurtje naar hun verhalen over vroeger luister – zij waren bijvoorbeeld tieners in de oorlog – dan kan ik daar ineens zo sterk de waarde van voelen. Ik neem de tijd om daar te zitten en te luisteren. Zij zijn blij met mijn bezoek, en ik ben blij met hun levenswijsheid."

Ook de behoefte om gezamenlijk iets te ervaren dat ergens over gaat, is een trend die doorzet, denkt Christine: "Tien jaar geleden wilde je nog samen iets ervaren waar je een enorme kick van kreeg, zoals bungeejumpen of ingewikkelde reizen maken. Nu gaan we samen naar een kerk, waar het niet over God gaat, maar over betekenis: voor Alain de Bottons kerk voor atheïsten in Londen staan de mensen op zondag in rijen voor de deur."

NIEUWE ENERGIE

Dat het 'immateriële delen' voor mooie dingen kan zorgen, beschrijft Sir Ken Robinson in zijn inspirerende boek *Buiten de lijntjes*. In een bejaardentehuis in het Amerikaanse Tulsa werd een kleuterklas gevestigd. De bewoners hadden alle tijd om de kinderen te helpen, vooral de kleuters die al leerden lezen. En wat bleek? Meer dan zeventig procent van de leerlingen sloot het programma af met de leesvaardigheid van een derdegraader of hoger. De kleuters kregen niet alleen individuele aandacht van de ouderen, ze leerden door hun relatie met de bewoners van het tehuis nog veel meer dan alleen lezen. En aan de andere kant kregen de bewoners van het bejaardentehuis weer een doel om voor te leven, wat ze nieuwe energie gaf: het medicijngebruik in het tehuis daalde drastisch. Zo nu en dan moest de kinderen wel worden verteld dat een van de ouderen was overleden, maar op die manier leerden ze al op jonge leeftijd over de natuurlijke cyclus van leven en dood. Vergelijkbaar is misschien wel het project in de Amsterdamse wijk De Pijp, waarbij basisschoolleerlingen het afgelopen jaar ouderen uit de buurt interviewden over hun jeugd in De Pijp tijdens de Tweede Wereldoorlog. Ze maakten er

samen een (leer)boek over. Ouderen vonden het heel inspirerend om met de nieuwsgierige kinderen om de tafel te zitten en op die manier ook over hun vooroordelen van 'de jeugd van tegenwoordig' heen te kijken. En de kinderen kregen 'live' geschiedenisles van iemand die die geschiedenis zelf had meegemaakt, en leerden in de gesprekken ook nog veel over sociale vaardigheden.

Ook in de Trendrede van 2014, een initiatief van verschillende trendwatchers samen, staat te lezen dat de crisis ons heeft geleerd dat we zonder anderen niet floreren: "Hoe graag we het ook zouden willen, de wereld draait niet om ons als individu. Die draait gewoon zijn eigen rondjes. Soms zit het mee, soms zit het tegen. We moeten hier wat delen om daar wat te krijgen. Het vrijgevochten ik van weleer kiest er in deze tijd voor om de verbinding aan te gaan." De schrijvers noemen het succes van Buurtzorg en Eigen Kracht Centrales, maar ook het Repair Café en Hetkanwel.net. We organiseren steeds meer zelf, en leggen onze eigen verbindingen. Daarom zijn die grappig bedoelde dromen als 'we kopen als we oud zijn samen een villa met tien kamers en huren een paar leuke verzorgers in' misschien wel realiseerbaar. Op de website Buildingbusiness.nl kun je lezen dat het in Duitsland al ➔

BROODFONDS

Voor wie zelfstandig ondernemer is en een arbeidsongeschiktheidsverzekering te duur vindt, kan het Broodfonds een oplossing bieden. Het werkt als een schenkring. Wie ziek is, krijgt van alle deelnemers een bedrag geschonken. Dit is bedoeld om te voorzien in het eerste levensonderhoud, een basisvoorziening. Broodfonds.nl

HET BESTE VAN OMA

Granny's finest is een fashionlabel dat de creativiteit van jonge ontwerpers koppelt aan het vakmanschap van 'grannies', oftewel oma's. Het is een 'social enterprise': een sociale onderneming die niet gericht is op winst, maar op het oplossen van maatschappelijke problemen. In dit geval: voorkomen dat ouderen eenzaam worden. Grannysfinest.com

'BIJ ELKAAR KOMEN IS EEN BEGIN,
BIJ ELKAAR BLIJVEN IS VOORUITGANG,
MET ELKAAR SAMENWERKEN IS SUCCES'

HENRY FORD, AMERIKAANSE INDUSTRIEEL (1863-1947)

MAG IK EVEN IN JE TUIN STAAN?

Leuk idee: kamperen bij iemand in de achtertuin. Liefst in een weelderige Engelse tuin, natuurlijk. Op Campinmygarden.com vind je mensen die hun achtertuin met je willen delen.

DE MEENT

Aetzel Griffioen van Vakmanstad.nl pleit regelmatig voor de terugkeer van 'de meent': een gemeenschappelijke plek waar iedereen samenkomt en met elkaar deelt. De meent is bij uitstek geschikt voor zaken die niet marktgericht zijn, zoals kinderopvang, onderwijs en zorg.

een trend is dat groepen singles kantoorpanden opkopen: alleenstaanden gaan op zoek naar andere woonvormen, en zoeken met andere alleenstaanden woonruimte in een complex waar ze ook een gemeenschappelijke ruimte hebben. En in Japan wordt al gebouwd met geïmpregneerd karton, dat voor een jaar of tien prima voldoet. Dat kan fijn zijn als je een tijdelijk huisje aan je huis wilt bouwen. Want misschien komen onze kinderen als ze klaar zijn met studeren wel weer thuis wonen omdat ze geen baan kunnen vinden. Of wonen onze ouders hun laatste jaren bij ons in omdat verzorgingshuizen onbetaalbaar zijn geworden. Carl Rohde denkt dat er flexibel gebouwd zal worden, met woningen die je steeds kunt aanpassen aan de veranderende omstandigheden, met flexibele muren waarmee je je woonkamer kleiner of groter kunt maken. En in de winkelstraten kunnen de leegstaande panden tot woning worden getransformeerd, misschien in combinatie met een pop-upstore. Vrijwel zeker is dat steeds meer mensen in de stad willen wonen: jongeren willen er blijven en stellen van wie de kinderen de deur uit zijn, willen terug. Het platteland krijgt vooral een recreatieve functie, een plek waar je naartoe gaat voor je rust, voor de natuur en vakantie. Natuurlijk blijft dat vooruitkijken altijd een beetje gissen, maar in die eerdere

genoemde Trendrede – wat toch een soort vooruitkijken is – stond nog iets anders moois wat me bij is gebleven: "Het maakt ons niet gelukkig om het perfecte leven na te streven – omdat het bij voorbaat ontevredenheid en een gevoel van falen oplevert. Tegenover onze eigen kracht staat nog steeds gewoon overmacht. De opdracht voor de komende jaren is om te maken wat maakbaar is en te accepteren wat niet maakbaar is. Wij zien de opkomst van een nieuw *que sera*-gevoel." Zo nu en dan kan het haast niet anders om dat perfecte beeld van een harmonieuze familie en uitgebreide vriendenkring even los te laten, en voel je je gewoon eenzaam. Maar zou het toeval zijn? Het nummer *Que sera, sera* van Doris Day – waar de Trendrede aan refereert – was precies een hit in de tijd dat mijn ouders verkering kregen. Misschien hoorden ze het wel op de radio toen ze hun eerste Kerst samen vierden:

*Que Sera, sera
What ever will be, will be
The future's not ours to see
Que Sera, sera
What will be, will be*

MEER OVER

*het project in de Amsterdamse Pijp: Oorloginmijnbuurt.nl.

*kanen bij Ten Kate: Facebook.com/kanenbijtenkate.

*Christine Boland: Christineboland.nl.

*Carl Rohde: Scienceofthetime.com.